

Deneysiz Belediye

Olun, Fark Yaratın!

Mevzuat Ne Diyor?

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 3. maddesinin (m) bendine göre, "deney hayvanı" şu şekilde tanımlanmıştır: "Deneyde kullanılan ya da kullanılacak olan hayvan". Tanımdan da anlaşılacağı üzere, neredeyse tüm hayvanlar deneylerde kullanılabilmekte, bu konuda büyük bir muğlaklık söz konusudur.

Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin, "Evcil türlerden başıboş ve yırtıcı hayvanlar" başlığı altında düzenlenen 18. maddesinin 1. fıkrasında "Kedi, köpek ve benzeri evcil türlerden başıboş ve yırtıcı olanları prosedürlerde kullanılamaz" denilse de ülkemizde sokaklarda yaşayan ve belediye geçici hayvan bakımevlerinde bulunmakta olan kedi ve köpeklerin deneyler için araştırmalara tedarik edildikleri, kullanıldıkları bilinen bir gerçekliktir. Keza yönetmeliğin aynı maddesinin 2. fıkrası da bu gerçekliği destekler nitelikte bir kanunî istisna getirmektedir: Hayvanların sağlık ve refahı için önemli bir ihtiyaç duyulması ya da çevre, insan ve hayvan sağlığına karşı ciddi bir tehlike olması hâlinde ya da yürütülecek araştırmanın/deneyin sadece sokak hayvanlarının kullanılarak gerçekleştirilebileceğine dair bilimsel gerekçe sunulması durumunda, sokak hayvanları çeşitli deneyler için üniversiteler, enstitüler veya deney merkezleri tarafından kullanılabilir.

Aynı istisna, *Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin* 11. maddesinin (c) bendinde de yer almaktadır.

Ne yazık ki yasal metinlerimizde, sokakta özgür yaşayan ya da barınak/bakımevlerindeki hayvanların deneylerde kullanılmasına kati bir yasak getirilmediğinden, bu hayvanların denek olması şu an için yasaldir.

Örnek verecek olursak 2011 yılında, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı'nda bir doktor, tıpta uzmanlık tezinde, belediye bakımevinden tedarik edilen köpekleri deneyde kullanmıştır: 3-6 yaş arasında 10 erkek köpek genel anesteziye alınmış ve sonrasında omurgalarına implant yerleştirilip sakat halde 6 ay gözlemlendikten sonra iğne ile öldürülmüştür. Köpeklerin alındığı kaynağın Kayseri Büyükşehir Belediyesi Bakımevi olduğu, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden yapılan yazışmalar neticesinde Rektörlük tarafından doğrulanmıştır.

Bu madde hakkındaki etik ve bilimsel itirazların neticesinde, Türk Tabipleri Birliği yürütmenin durdurulması istemiyle Bakanlık aleyhine Danıştay'da dava açmış ve deneylerde, özellikle bu iř için üretilmiş hayvanlar dışındaki hayvanların kullanılmasının bilimsel olarak yanlış olmasının yanısıra, etik olarak da sorunlu bir uygulama olacağı belirtilmiştir. Dava halen devam etmektedir

Sokakta ya da barınakta yaşayan hayvanların yasal temsilcisi Valilikler; bakmak, tedavi etmek ve korumakla yükümlü olan kurumlar ise yerel yönetimlerdir.

Türkiye'de deneylerde kullanılmak üzere hayvan üreten, Bakanlık tarafından ruhsatlandırılmış resmi ve özel kurumlar zaten var iken, bakımevi ya da sokakta yaşamını devam ettirmeye çalışan hayvanların da yerel yönetimler tarafından denek olarak laboratuvarlara gönderilmesi, toplum vicdanında kabul görebilecek bir eylem olamaz.

Ne yazık ki geçtiğimiz yıllarda bu eylemi gerçekleştiren belediyeler olmuş ve haklarında gerekli şikayetler yapılmıştır.

TBMM Hayvan Hakları Araştırma Komisyonu Ne neriyor?

22 Ekim 2019 tarihinde, raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunan TBMM Hayvan Hakları Araştırma Komisyonu, sokak hayvanlarının deneylerde kullanılmasının nn açan maddenin mevzuat metinlerinden kaldırılmasını önermiştir. Komisyon raporunda şu ifadelere yer verilmiştir:

"Yürürlükteki mevzuat, kedi ve köpekler üzerinde deneysel çalışmalar yapılmasını yasaklamış olmakla birlikte, Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının alışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in 11'inci maddesinin c bendi bu konuya ilişkin bazı istisnai durumları tanımlayarak başiboş kedi ve köpekler üzerinde deneysel çalışma yapılmasını bazı kriterlere bağlı olarak mümkün kıldığı için kamuoyunda kaygı oluşturmaktadır. Madde, *'Kedi ve köpek gibi evcil türlerin sokakta başiboş olanları, deneylerde kullanılmaz. Ancak, hayvanların sağlık ve refahı ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulması, evre, insan ve hayvan sağlığına karşı ciddi tehlike oluşturması ve çalışmanın amacının sadece başiboş hayvan kullanılarak gerçekleştirilebileceğine dair bilimsel gerekçeler sunulması hallerinde bu hayvanlar deneylerde kullanılabilir.'* hükmünü içermektedir. Bu madde ile bir ereve çizilmiş olmakla birlikte, serbest yaşayan kedi ve köpeklerin deneylerde kullanılmasına olanak tanıdığı için riskli bir madde olarak değerlendirilmiştir. Bakanlığın bu konuda

Komisyonumuza sunmuş olduğu gerekçeler salgın hastalık durumunda hastalık takibini yapmaya yönelik klinik hizmetleri kapsadığı, bu kapsamda yapılacak çalışmalar ayrı ayrı yönetmeliklerde halihazırda tanımlandığı ve 'deney' olarak adlandırılmayacağı için, yönetmeliğin 11c maddesinin bütünüyle kaldırılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir."

Uygulama

Yerel yönetimlerin, kendilerine ait bakımevi, barınak ve rehabilitasyon merkezlerinden, talep edildiğinde resmi ve özel kurumlara denek olmak üzere hayvan temin etme zorunluluğu yoktur, bu tip bir uygulama Belediye inisiyatifindedir.

Dolayısıyla, korumakla yükümlü olunan hayvanların hiçbir şekilde denek olarak laboratuvarlara verilmeyeceğini, bir "**hayvan haklarına saygı ilkesi**" olarak benimseyerek bu yöndeki bir kararın Belediye Meclisi'nden çıkartılması, Türkiye'de bir ilk ve diğer tüm yerel yönetimlere örnek olacaktır.

Bu konuda adım atan ilk yerel yönetim olarak Didim Belediyesi, 2019 yılının Aralık ayında belediye meclisinden geçirdiği karar ile sokak ya da bakımevinde himayesinde olan hayvanların her ne sebeple olursa olsun resmi ya da özel statüdeki deney yapan merkezlere gönderilmeyeceğini taahhüt etti.

<https://www.deneyehayir.org>

<https://www.deneysiz.org>

info@deneyehayir.org

DENEYE HAYIR DERNEĞİ, KASIM 2019

Burak Özgüner anısına...